

Ю. Г. Кальниш

доктор наук з державного управління, професор
професор кафедри соціології
e-mail: ukalnush@gmail.com, ORCID: 0000-0001-9185-1094
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
пр. Гагаріна, 72, м. Дніпро, Україна, 49107

Т. Є. Трубнік

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри статистики, інформаційно-аналітичних систем і демографії
e-mail: tetrubnik@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0467-8930
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
вул. Володимирська, 60, м. Київ, Україна, 01033

О. В. Черняєва

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки підприємств та менеджменту
e-mail: chernyeva@i.ua, ORCID: 0000-0003-2339-9416
Навчально-науковий професійно-педагогічний інститут
Української інженерно-педагогічної академії
вул. Миру, 5, м. Бахмут, Україна, 84511

ПЕРЕПИС НАСЕЛЕННЯ ЯК УНІКАЛЬНИЙ ІНСТРУМЕНТ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета дослідження – провести деталізоване науково-практичне обґрунтування особливостей перепису населення як унікального інструменту інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Методологія дослідження. У дослідженні застосовано методи узагальнення, порівняння, індукції та дедукції, аналізу й синтезу. Системно-структурний аналіз та політологічний метод дали змогу осмислити зарубіжний досвід Канади, США, Литви, Болгарії, Естонії та Бразилії з використання новітніх інструментів, методів опитування, SMART-технологій при проведенні сучасних переписів населення. На основі аналізу визначено, що використання технологій SMART під час проведення другого Всеукраїнського перепису населення в 2023 р. матиме більше переваг, ніж недоліків.

Результати. Встановлено, що процесу перепису населення притаманні такі специфічні характеристики: кожна особу потрібно враховувати окремо, і її характеристики реєструвати відокремлено; кожна особа повинна бути зареєстрована якомога ближче до одного й того самого чітко визначеного часу; для одержання порівняльних даних у чітко встановленій послідовності необхідно проводити регулярні переписи. Визначено, що перепис населення застосовують як надійне джерело інформаційного забезпечення управлінської діяльності, прогнозування й управління соціально-економічним розвитком, для імплементації бюджетного процесу, здійснення реформ у соціальній сфері, регулювання міграційних процесів, формування демографічних прогнозів, розробки належної державної стратегії розвитку країни тощо. У результаті аналізу виявлено, що в різних країнах використовували новітні інструменти, методи опитування, SMART-технології при проведенні сучасних переписів населення, зокрема: опитування через інтернет; опитування електронною поштою; опитування за допомогою смартфона.

Новизна. Наукова новизна одержаних результатів дослідження зумовлена вирішенням важливого наукового завдання, котре полягає в напрацюванні теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо аналізу особливостей перепису населення як унікального інструменту інформаційного забезпечення управлінської діяльності. Набули подальшого розвитку дослідження щодо використання технологій SMART для проведення перепису населення в Україні.

Практичне значення. Результати дослідження можуть бути використані в процесі розвитку наукової галузі «Публічне адміністрування» й спрямовані на вдосконалення та покращення процедури проведення другого Всеукраїнського перепису населення в 2023 р.

Ключові слова: перепис населення, управлінська діяльність, інструмент, інформаційне забезпечення.

I. Вступ

Актуальність проведення перепису населення України спричинена як зовнішніми зобов'язаннями, так і внутрішніми потребами. Перепис населення виступає як унікальний інструмент інформаційного забезпечення управлінської діяльності та як наймасштабніше статистичне спостереження, де основним джерелом даних є населення. Поточний облік населення в Україні ведуть відповідні органи та управління статистики різних рівнів, його потрібно проводити систематично, однак перший перепис в Україні відбувся 5 грудня 2001 р. та потім переносився 5 разів: з 2011 р. на 2012 р., на 2013 р., на 2016 р., на 2020 р. та на 2023 р.

Переписом населення визначається єдиний процес збору, узагальнення, аналізу та публікації демографічних, економічних та соціальних даних про громадян, які проживають на єдиній території та на всіх рівнях її адміністративно-територіального устрою за відповідний і регулярний проміжок часу. Перепис населення надає можливість у короткі терміни отримати основні статистичні характеристики. Отже, перепис населення є унікальним джерелом якісної та надійної інформації для імплементації рішень на всіх рівнях управлінської діяльності в різних сферах життя суспільства й держави.

Об'єктивна інформація стосовно перепису населення надає змогу здійснити різнобічний аналіз проблем, прорахувати впливи й наслідки можливих варіантів рішень, спрогнозувати можливості та ризики, обґрунтувати оптимальне й ефективне управлінське рішення. Тому дані перепису населення визначаються як базис при поточному та стратегічному плануванні, координуванні заходів державної політики та моніторингу її імплементації, прогнозуванні й оцінюванні подальших змін економічного, соціального, політичного, демографічного розвитку країни. Таким чином, перепис населення надає змогу, у певному сенсі, керувати змінами в інформаційному суспільстві та виступає як інструмент інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Отримана інформація за переписом населення є основою для визначення та моніторингу індикаторів при реалізації Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», Національних цілей сталого розвитку на період до 2030 р. та різних індексів. Відсутність достовірних даних щодо кількості населення спричиняє неможливість прорахувати та спрогнозувати наслідки соціально-економічних реформ (пенсійної, освітньої, медичної, децентралізації), а також сформувати виборчі списки тощо. Тому актуальним є розгляд перепису населення як унікального інструменту інформаційного забезпечення управлінської діяльності.

Тематику перепису населення як інструменту інформаційного забезпечення управлінської діяльності досліджує незначна кількість науковців. Зокрема, праці О. Вишневської, Н. Власенка, К. Дударчука, Л. Заставецької, Т. Заставецького, І. Ілляша, М. Кравченка, І. Курила, Е. Ліанова, О. Осауленка, В. Трощинського присвячені аналізу деяких аспектів перепису населення, історичним аспектам переписів населення на території України та у світі, а також сучасним тенденціям та можливостям демографічного обстеження населення.

II. Постановка завдання та методи дослідження

Мета дослідження – провести деталізоване науково-практичне обґрунтування особливостей перепису населення як унікального інструменту інформаційного забезпечення управлінської діяльності. Для досягнення мети визначено такі завдання: у загальних рисах проаналізувати сутність поняття «перепис населення» та його особливості; описати передовий досвід зарубіжних країн щодо процесу здійснення перепису населення; дослідити впровадження передового досвіду зарубіжних країн для проведення перепису населення в Україні. При проведенні дослідження використано загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, індукцію та дедукцію, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз, політологічний.

III. Результати

Однією з форм обліку та опитування населення є перепис, який, згідно з рекомендаціями ООН з 1961 р., проводиться кожні 10 років у кожній країні світу [1]. Рекомендовано здійснювати перепис у рік, який закінчується на 0 чи 1, що надає змогу не лише узагальнити найдетальнішу інформацію стосовно різноманітних характеристик населення як на загальнодержавному, так і на регіональному рівнях, а й оприлюднити та уніфікувати статистичні дані для застосування та зіставлення їх як на національному, так і на міжнародному рівні [2].

Завдяки здійсненню перепису населення виникає можливість візуалізувати основні параметри населення (чисельність, національний склад, статево-вікову структуру, рівень освіти, грамотність, майновий стан, рівень доходів тощо) і визначити тенденції подальшого розвитку суспільства країни, щоб виділити основні проблеми та диспропорції [1].

Перші згадки про облік громадян знаходимо в Єгипті, Месопотамії та Китаї, які датовані 2800–2240 рр. до н. е. [2]. Перші переписи населення у світі почали проводити ще за 4,5–5 тис. років до нашої ери на території Стародавньої Індії, Китаю, Шумеру [1]. Римська імперія та Київська Русь також застосовували демографічні та соціально-економічні дані для фіскальних, військових і політичних цілей. На регулярній основі перепис громадян почали проводити для країн Європи та США у кінці XVIII – на початку XIX ст. [2]. Перший сучасний перепис був проведений порівняно недавно – у 1846 р. в Бельгії, де її програма стала основою для всіх сучасних переписів населення світу [1].

Найбільш повне та вичерпне визначення перепису надала Статистична комісія ООН [3]: перепис населення – єдиний процес збору, узагальнення, оцінювання, аналізу й публікації або поширення в інший спосіб демографічних, економічних і соціальних даних, що станом на відповідний період часу стосуються всіх осіб у країні або чітко обмеженої частини країни.

У міжнародній та вітчизняній практиці науковцями вироблено певні підходи та принципи до проведення переписів населення [4; 5]. Основна мета здійснення перепису населення в будь-якій країні світу є однаковою й полягає в одержанні статистичних даних про чисельність, склад і розміщення населення тощо.

Процесу перепису населення притаманні специфічні характеристики, які досить загальні для різних країн, до яких належать [4]:

- повнота охоплення в межах встановленої території означає, що на чітко визначеній території (уся країна або чітко окреслена її частина), де в процесі переписом повинна бути врахована кожна особа, яка присутня та/або проживає на момент перепису в межах окресленої території;
- індивідуальна реєстрація передбачає, що кожна особа повинна враховуватися окремо і її характеристики реєструються відокремлено;
- одночасність вимагає, щоб кожна особа була зареєстрована якомога ближче до одного й того самого чітко визначеного часу, і зібрані дані мають стосуватись чітко визначених часу й дати;
- визначена періодичність передбачає, що для одержання порівняльних даних у чітко встановленій послідовності необхідно проводити регулярні переписи.

Погоджуємося з думкою провідних фахівців [4; 6], що підсумки переписів населення важко переоцінити, оскільки їх важливість насамперед визначається тим, що встановлюються поточна чисельність і якісний склад населення, а також його відповідне розміщення на території країни. Для асекурації потреб формування та імплементації соціальної політики надзвичайно вагомим є роль перепису для одержання достовірної та відповідної інформації про соціально-економічні й демографічні характеристики населення, а саме: розподіл їх за віком, статтю, рівнем освіти, видами економічної діяльності та статусом зайнятості, джерелами засобів існування, міграційною активністю й сімейним складом тощо. Отже, перепис населення застосовують як надійне джерело інформаційного забезпечення управлінської діяльності, прогнозування й управління соціально-економічним розвитком, для імплементації бюджетного процесу, здійснення реформ у соціальній сфері, регулювання міграційних процесів, формування демографічних прогнозів, розробки належної державної стратегії розвитку країни тощо.

Статистичні дані під час здійснення перепису населення визначаються базою для цілей бюджетної політики як на національному, так і на регіональному рівнях, для планування фінансування та розвитку соціальної сфери й інфраструктури, а також слугують базою для багатьох політико- та соціально-економічних досліджень.

На думку фахівців, процес перепису населення має дуже багато позитивних ознак і асекує суспільство унікальною інформацією [4], однак у ході певних досліджень встановлено й негативні сторони, зокрема:

- 1) проблема точності та повноти інформації, оскільки існує висока ймовірність отримання неточних або навіть неповних відповідей на окремі питання;
- 2) частина інформації досить швидко стає неактуальною та застарілою, практично вже на наступний рік після проведення перепису населення;
- 3) неможливо досить швидко надати статистичні дані за результатами проведення перепису населення через те, що зібрана інформація вимагає досить значного часу на оброблення й оприлюднення даних (1–2 роки);
- 4) підготовка та проведення перепису потребують досить значних фінансових витрат із державного бюджету [7].

Аналізуючи історію здійснення перепису на території України, прослідковуємо, що цей процес відбувався більш-менш регулярно з XIX ст., а з другої половини XX ст., за часів радянської влади, практично набув сучасних рис у сенсі терміну проведення перепису населення, а саме через кожні 10 років: 1970 р., 1979 р., 1989 р. У незалежній Україні було реалізовано лише єдиний Всеукраїнський перепис населення 5 грудня 2001 р., однак станом на 2022 р. вже пропущено два цикли перепису населення, який переносили 5 разів.

Попри важливість та актуальність інформації, одержуваної в ході перепису населення, Україна не змогла реалізувати другий Всеукраїнський перепис населення у 2011 р. та виявилася єдиною європейською країною, яка не зробила його в цьому раунді. З об'єктивних і суб'єктивних причин (дефіцит державних фінансів, організаційна неготовність, виборчий процес, військові дії, пандемія COVID-19 тощо) відбулося перенесення термінів проведення перепису населення на 2012 р., на 2013 р., на 2016 р., на 2020 р. Сьогодні зазначений захід заплановано на 2023 р. на підставі Розпорядження «Про проведення у 2023 році Всеукраїнського перепису населення» від 9 грудня 2020 р. № 1542-р [9], згідно з яким технічна підготовка і проведення перепису населення України будуть коштувати не менше ніж 2 млрд грн, проте науковці стверджують, що ця «статистична інформація заслуговує на реалізацію» [9].

У зв'язку з відсутністю об'єктивної інформації з єдиного інформаційного статистичного джерела:

- розбіжність оцінок стосовно поточної чисельності населення України в різних інституціях становить до 5 млн осіб [11];
- неможливо сформулювати демографічний прогноз, який потрібний для середньострокового бюджетування;
- відбувається руйнація регіональної демографічної статистики;
- Україна не може виконати своїх міжнародних зобов'язань, зокрема регламенти Європейського парламенту і Ради Європи в частині демографічної статистики, статистики у сфері охорони здоров'я та безпеки, міграції населення тощо [12].

Про недоцільність подальшого відкладання перепису свідчить факт, що Україна не може ігнорувати своїх зобов'язань як члена ООН. У світовій практиці є досвід, який свідчить, що неможливо проводити перепис під час військових дій [13]. Проте Україна ні політично, ні економічно не може відмовитися від проведення перепису населення. Тому науковці розглядають можливість та доцільність збору даних про поточну чисельність населення альтернативними способами, наприклад використовуючи дані Єдиного державного демографічного реєстру [14], який містить цілу низку норм стосовно обробки персональних даних; застосовуючи дані вибіркового обстеження або інформацію, яка нагромаджується в Державному реєстрі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Однак для проведення аналізу ці способи виявилися непридатними.

На наш погляд, процес імплементації вітчизняного перепису населення через кондиції прискореного поширення та застосування сучасних інформаційних і комунікаційних технологій необхідно здійснювати на сучасних засадах, що дасть змогу зекономити значні фінансові, матеріальні, трудові, людські ресурси та підвищити якість одержаних даних. Очевидно, що недоцільним буде застосування тільки цього традиційного способу як проведення інтерв'юерами-регістраторами опитувань домогосподарств, занесення відповідей у паперовий переписний лист для подальшого акумулювання та обробки одержаних даних на рівні сіл, селищ і міст країни.

Також під час перепису населення цілком реальною є реалізація використання планшетів з відповідним програмним забезпеченням. Тому при плануванні та проведенні другого Всеукраїнського перепису населення в 2023 р. важливим видається запозичення міжнародного досвіду з метою модернізації підходів до управління цією сферою та її адміністрування [2].

Сучасні технології, наприклад інтернет-ресурси, дають змогу впорядкувати та прискорити процес збору й обробки статистичних даних під час переписів. Крім того, як показує практика країн, які вже випробували технології SMART при проведенні перепису, цей процес дає змогу значно заощадити кошти, виділені на процедуру перепису, провести її швидко та якісно. У 2020 р. планувалося провести перепис населення в Україні з частковим використанням технологій SMART, тому важливо проаналізувати всі переваги та недоліки новітніх технологій, спираючись на зарубіжний досвід.

Переписи населення в країнах світу завжди проводили за допомогою анкетного опитування. Однак із розвитком сучасних інформаційних технологій існує можливість оцифрувати такі анкети та проводити опитування в режимі онлайн або за допомогою електронної пошти. Уперше інноваційні технології для застосування перепису населення були застосовані в США й показали гарні результати.

З розвитком інтернету та його доступністю в більшості регіонів світу тепер кожен житель може без проблем у будь-який зручний час відправити свої дані безпосередньо до служби чи відділу статистики своєї країни. Однією з характерних особливостей упровадження SMART-технологій у процесі перепису населення є нівелювання відмінностей у соціально-економічному розвитку різних країн світу. Це підтверджено тим, що перші переписи населення через інтернет були проведені в економічно високорозвинених країнах: США, Канаді та Австралії. Згодом ці форми обліку населення почали швидко поширювати в інших країнах, особливо вони популярні в групі країн із середнім економічним розвитком: Бразилії, Литві, Болгарії тощо.

Канада була новатором у переписах населення та першою країною, яка використала технології SMART. Перший перепис населення з використанням електронної форми було проведено тут у 2006 р. За неучасть у переписі було встановлено штраф або тюремне ув'язнення. А вже у 2011 р. участь у переписі була добровільною для кожного жителя країни та передбачала:

- проходження традиційного опитування за допомогою паперової переписної анкети, при цьому кожен житель країн отримав від відділу статистики конверт з бланками, які необхідно було заповнити та надіслати в зазначений термін. Кожна упаковка мала додатковий конверт, кожен заповнював форми та надсилав на адресу Статистичного управління, а також кожному жителю було видано його унікальний ідентифікатор учасника опитування;
- заповнення електронної форми на відповідному вебсайті служби статистики.

Належне проведення опитування дало змогу оптимізувати витрати на проведення процедури перепису – лише 15,2 дол. США на душу населення [15; 16].

У 2010 р. Сполучені Штати вперше застосували технології SMART під час проведення перепису населення. Крім того, для перепису традиційним способом було залучено понад 65 000 інструкторів. До речі, у США процедура перепису є обов'язковою для кожного жителя, а ухилення від неї передбачає штраф у розмірі 100 дол. США, подання неправдивої інформації – 500 дол. США.

Перепис населення в США передбачав кілька етапів: формування єдиної для країни бази населення, для чого належним чином підготовлений інструктор мав обійти кожен дім і записати всіх людей, які там живуть. Надалі цю інформацію використовували для порятунку, соціального захисту, оптимізації карт Google тощо. Незважаючи на чітку та продуману організацію перепису населення та використання для його проведення новітніх технологій, лише 70% населення країни взяли участь у переписі населення США 2010 р.

Упровадження інформаційних технологій для збору даних під час переписів виявило не лише позитивні сторони, а й низку недоліків, зокрема ненадійність системи та зберігання індивідуальних даних. Тому, крім онлайн-перепису, США зберігають традиційну форму перепису населення [17].

З європейських країн Литва (2011 р.) першою вирішила використовувати технології SMART для процедури перепису населення. Тоді було опитано 34% населення країни (1,039 млн осіб). Невелика кількість респондентів, які взяли участь в електронному опитуванні, була спричинена низкою важливих проблем: низька частка людей, які користуються інтернет-ресурсами (менше ніж 60%); електронна анкета створена лише литовською мовою; на законодавчому рівні не затверджено обов'язок проходження перепису населення. Таким чином, більшість населення Литви все ще проходила процедуру перепису за класичною схемою – відповідаючи на запитання волонтерів-інтерв'юерів.

Серед основних переваг онлайн-перепису в Литві є: значна економія коштів (з 10 млн латів, виділених на процедуру перепису, лише 6 млн було витрачено через скорочення кількості людських ресурсів, залучених до роботи); можливість однієї особи заповнити анкети всіх членів своєї сім'ї, які проживають з нею; зменшення кількості класичних анкет більше ніж удвічі [18].

Онлайн-перепис населення, проведений у 2011 р. в Болгарії, також показав значні переваги. Розширена форма та своєчасність процедури дали їй змогу стати одним із найуспішніших перших переписів у світі з використанням інноваційних технологій. Це дозволило охопити 42% населення країни. Для перепису кожному жителю було надіслано електронний лист, що дозволило отримати доступ до свого офісу на місці перепису. Крім того, було залучено 46 000 інструкторів для проведення перепису у звичайній формі.

Сучасні інформаційно-комунікаційні технології успішно використані в Естонії під час перепису населення 2012 р. Були враховані недоліки переписів Литви та Болгарії, що дало змогу опитати понад 63% населення країни та зібрати точну статистичну інформацію. Основні переваги онлайн-перепису в Естонії: опитування респондентів за допомогою анкет, розроблених англійською, російською та естонською мовами; на законодавчому рівні зафіксовано необхідність проходження перепису та передбачено штраф у розмірі 2 тис. євро за невиконання цієї постанови; був використаний потужний арсенал цифрових інструментів (ID-картки, інтернет-банкінг, Mobil-ID тощо) для ідентифікації осіб, які проходили перепис, та збереження їх конфіденційної інформації; окрім інтернет-перепису, було традиційне опитування людей, які користуються ноутбукми; організація цього типу перепису знизила вартість процедури до 19 дол. США на душу населення.

Бразилія стала першою країною, яка провела електронний перепис населення, повністю відмовившись від традиційного паперового. Досвід Бразилії з використанням новітніх інструментів і методів перепису є найбільш успішним. За короткий термін вдалося: точно визначити місце проживання кожної бразильської сім'ї (за допомогою GPS-технологій); провести опитування населення в усіх регіонах Бразилії, це велике досягнення, особливо з огляду на те, що окремі ділянки важкодоступні через складність рельєфу; отримати достовірну інформацію з усіх питань, наведених у формі опитування; скоротити час обробки статистичних даних з кількох років до кількох місяців; мінімізувати вартість процедури перепису – на кожного жителя витрачено 4,7 дол. США. Для організації та проведення перепису в Бразилії було придбано 150 000 смартфонів і встановлено на них спеціальну програму перепису. Усі дані з кожного смартфона були передані в один із 7000 статичних центрів обробки даних, розміщених по всій країні за допомогою GPS-навігації.

Проводячи аналіз використання технологій SMART під час перепису в Україні, можна зробити висновок, що такий перепис матиме більше переваг, ніж недоліків. Основними його позитивними моментами будуть: економія державних коштів, що виділяються на процедуру перепису (і це особливо актуально для України, економіка якої перебуває в кризовому стані); анонімність опитування – уперше в історії перепису населення нашої країни буде застосований спеціальний порядок шифрування даних респондентів з відповідним реєстраційним номером; можливість швидкого проведення процедури перепису населення та обстеження всіх регіонів України, а також обробки статистичних даних у стислі терміни тощо.

Основними недоліками використання технологій SMART під час перепису є необхідність розробки дорогого програмного забезпечення з високим ступенем захисту персональних даних, а також складністю повного переходу перепису на онлайн-платформу. Проте, незважаючи на високий рівень технологічних можливостей українського суспільства, доступ до інтернету недоступний на всій території України. Особливі труднощі з інтернет-переписом можуть виникнути в сільській місцевості, де є велика кількість сіл з населенням до 50 осіб, переважно людей похилого віку.

Завданням Кабінету Міністрів найближчим часом має стати розробка законодавчої бази для відповідальної участі населення в переписі населення. Проведення першого Всеукраїнського перепису населення виявило позитивні сторони, а також деякі недоліки, які необхідно врахувати при наступних процедурах аналогічної реєстрації населення в Україні. Тоді для перепису населення було витрачено близько 108 млн грн, залучено та підготовлено велику кількість інструкторів різного рівня, але навіть за таких величезних зусиль під час процедури перепису все одно були певні невідповідності та неточності (не всі запитання анкети були повністю зрозумілі респондентам, а деякі з них просто відмовлялися відповідати тощо) [19].

Передбачається, що перепис населення, який був запланований на 2023 р., відбудеться вперше в історії нашої країни із застосуванням технологій SMART: смартфонів, планшетів, інтернет-опитування на сайтах тощо. Досвід зарубіжних країн, які вже провели подібні переписи, показує, що все ж не варто відмовлятися від традиційних паперових бланків перепису. Тому до процедури перепису населення необхідно залучити інструкторів, які будуть фіксувати статистичні дані в паперових формах або на електронних носіях.

Поточна реєстрація населення, яка ведеться в нашій державі безперервно: реєстрація народження, смерті, зміни місця проживання, кількості емігрантів та іммігрантів, – дає можливість побачити узагальнені дані про чисельність населення в Україні загалом та за кожним з регіонів чи населеним пунктом зокрема, а також загальні особливості статево-вікової структури та особливості її динаміки. Скасування обов'язкового дозволу на проживання, яке відбулося у 2001 р., ще більше ускладнює можливість контролю за переміщенням населення, міграційними процесами та моніторингу демографічної динаміки. Проте перепис дасть змогу дослідити всі демографічні явища на значно вищому рівні, виявити ті проблеми та суперечності, які не в змозі виявити поточна реєстрація населення [2].

IV. Висновки

На основі результатів проведеного дослідження визначено, що перепис населення є унікальним інструментом інформаційного забезпечення управлінської діяльності. На основі аналізу зарубіжного досвіду встановлено, що процес перепису населення в наш час в Україні ще більше, ніж раніше, потребує тривалої й ретельної підготовки причетних органів влади, науково-дослідних установ, ІТ-працівників, вітчизняного та міжнародного експертного середовища, медіа й інших зацікавлених суб'єктів для встановлення слабких місць та усунення бар'єрів, а також мінімізації безпекових загроз при проведенні перепису населення в 2023 р. Лише використання сучасних інформаційних технологій в управлінській практиці, сучасних алгоритмів взаємодії держави та суспільства у віртуальному просторі уможливить суспільний поступ та оптимізацію процесів управління. Визначальним у процесі перепису є усвідомлення необхідності його регулярного проведення, що зміцнить позиції України як надійного міжнародного партнера.

У результаті проведеного дослідження перепису населення як інструменту інформаційного забезпечення управлінської діяльності отримані результати можуть бути використані для вдосконалення процедури проведення другого Всеукраїнського перепису населення в 2023 р., що дасть змогу стимулювати інноваційну діяльність та покращити наявну систему управління. Перспективи подальших досліджень полягають у розробці належного програмного забезпечення для реалізації перепису населення в Україні у 2023 р. Подальших розвідок потребує процедура реалізації перепису населення в Україні для підвищення ефективності формування та реалізації публічної політики, оперативності та якості надання адміністративних і інших послуг для громадян, унеможливлення маніпуляції суспільною свідомістю щодо етнічного складу, мовної ситуації, регіональних відмінностей, кількості громадян і формування основи для результативного публічного урядування.

Список використаної літератури

1. Zastavetska L. B., Zastavetskyi T. B., Dudarchuk K. D., Illiash I. D. The use of SMART technologies in censuses: world experience and prospects for Ukraine. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*. 2021. № 30 (1). P. 201–208. doi: 10.15421/112118 (date of request: 08.01.2022).
2. Трощинський В., Кравченко М. Перепис населення в умовах розвитку інформаційних технологій: управлінський аспект. *Публічне адміністрування: теорія та практика*. 2018. Вип. 2 (20). С. 1–12.
3. United Nations Statistical Commission. 2021. URL: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/> (date of request: 08.01.2022).
4. Перший Всеукраїнський перепис населення: історичні, методологічні, соціальні, економічні, етнічні аспекти / Н. С. Власенко, І. О. Курило, Е. М. Ліанова та ін. ; Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України; Державний комітет статистики України. Київ : ІВЦ Держкомстату України, 2004. 558 с.

5. *The United Nations Economic and Social Council Resolution E/2005/24E/CNJ/2005/27*. 2005. URL: https://digitallibrary.un.org/record/583119/files/E_2005_99-RU.pdf (date of request: 08.01.2022).
6. Осауленко О. Г. Національна статистична система: стратегічне планування, методологія та організація : монографія. Київ : ДП «Інформ.-аналіт. Агентство», 2008. 415 с.
7. Вишневіська О. А. Інформаційна складова джерел статистичної інформації для потреб соціальної політики в сучасних умовах. *Економіка промисловості*. 2013. № 4 (64). С. 168–173.
8. Про проведення у 2023 році Всеукраїнського перепису населення : Розпорядження КМУ від 9 грудня 2020 р. № 1542-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/1542-2020-%D1%80> (дата звернення: 05.01.2022).
9. Про Всеукраїнський перепис населення : Закон України від 19.10.2000 № 2058-III (Редакція станом на 02.12.2012). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/2058-14> (дата звернення: 05.01.2022).
10. Гладун О. За 25 лет Украина потеряла 10 млн населения. 2018. URL: <https://newformat.info/news/za-25-let-ukraina-poteryala-10-mln-naseleniya/> (дата звернення: 05.01.2022).
11. Загорский Н. Украина срочно нуждается в переписи населения – демограф. 2018. URL: <https://golos.ua/i/616106> (дата звернення: 05.01.2022).
12. Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2017 році : аналіт. доп. до щорічного послання Президента України до Верховної Ради України. 2017. URL: http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Poslanya_druk_fin.pdf (дата звернення: 05.01.2022).
13. Лібанова Е. Україна повинна провести перепис населення до 2020 року. 2017. URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ukrayina-povinna-provesti-perepis-naselennya-do-2020-roku-libanova-257601_.html (дата звернення: 05.01.2022).
14. Про Єдиний державний демографічний реєстр : Закон України від 20.11.2012 № 5492-VI (Редакція станом на 12.01.2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/5492-17> (дата звернення: 05.01.2022).
15. Canada Census Official Website. 2011. URL: www.census2011.gc.ca (date of request: 05.01.2022).
16. Statistics Canada. 2012. URL: <https://www12.statcan.gc.ca/> (date of request: 05.01.2022).
17. US Census Official Website. 2010. URL: www.census.gov (date of request: 05.01.2022).
18. The Population and Housing Census in Lithuania is over. SL press release. 2011. URL: www.stat.gov.lt/en (date of request: 05.01.2022).
19. Заставаецька Л. Б., Заставаецький Т. Б. Зарубіжний досвід застосування SMART-технологій під час переписів населення. *Topical issues of the development of modern science* : II Междунар. науч.-практ. конф., 16–18 октября 2019 г. София, Болгария, 2019. С. 69–74.

References

1. Zastavetska, L. B., Zastavetskyi, T. B., Dudarchuk, K. D., & Illiash, I. D. (2021). The use of SMART technologies in censuses: world experience and prospects for Ukraine. *Journal of Geology, Geography and Geoecology*, 30 (1), 201–208. doi: 10.15421/112118 [in English].
2. Troshchynskiy, V., & Kravchenko, M. (2018). Perepys naselennia v umovakh rozvytku informatsiinykh tekhnolohii: upravlynskyi aspekt [Census in the development of information technology: management aspect]. *Publichne administruvannia: teoriia ta praktyka*, 2 (20), 1–12 [in Ukrainian].
3. United Nations Statistical Commission. (2021). Retrieved from <https://unstats.un.org/unsd/statcom/> [in English].
4. Vlasenko, N. S., Kurylo, I. O., & Lianova, E. M. (2004). Pershyi Vseukrainskyi perepys naselennia: istorychni, metodolohichni, sotsialni, ekonomichni, etnichni aspekty [The first All-Ukrainian census: historical, methodological, social, economic, ethnic aspects]. Kyiv: IVTs Derzhkomstatu Ukrainy [in Ukrainian].
5. The United Nations Economic and Social Council Resolution E/2005/24E/CNJ/2005/27. (2005). Retrieved from https://digitallibrary.un.org/record/583119/files/E_2005_99-RU.pdf [in Russian].
6. Osaulenko, O. H. (2008). Natsionalna statystychna systema: stratehichne planuvannia, metodolohiia ta orhanizatsiia [National statistical system: strategic planning, methodology and organization]. Kyiv: DP «Inform.-analit. Ahentstvo» [in Ukrainian].
7. Vyshnevskaya, O. A. (2013). Informatsiina skladova dzherel statystychnoi informatsii dlia potreb sotsialnoi polityky v suchasnykh umovakh. [Information component of sources of statistical information for the needs of social policy in modern conditions]. *Ekonomika promyslovosti*, 4 (64), 168–173 [in Ukrainian].
8. On conducting the All-Ukrainian Population Census in 2023: Order of the Cabinet of Ministers of December 9, 2020 № 1542-r. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/1542-2020-%D1%80> [in Ukrainian].
9. On the All-Ukrainian Census: Law of Ukraine of 19.10.2000 № 2058-III (Revised as of 02.12.2012). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/2058-14> [in Ukrainian].
10. Gladun, O. (2018). Za 25 let Ukraina poteryala 10 mln naseleniya [Over 25 years, Ukraine has lost 10 million people]. Retrieved from <https://newformat.info/news/za-25-let-ukraina-poteryala-10-mln-naseleniya/> [in Russian].

11. Zagorskiy, N. (2018). *Ukraina srochno nuzhdaetsya v perepisi naseleniya – demograf* [Ukraine urgently needs a population census – demographer]. Retrieved from <https://golos.ua/i/616106> [in Russian].
12. On the internal and external situation of Ukraine in 2017: analyst. ext. to the annual address of the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine. (2017). Retrieved from http://www.niss.gov.ua/public/File/book_2017/Poslanya_druk_fin.pdf [in Ukrainian].
13. Libanova, E. (2017). *Ukraina povynna provesty perepys naselennia do 2020 roku* [Ukraine must conduct a census by 2020]. Retrieved from https://zn.ua/ukr/UKRAINE/ukrayina-povinna-provesti-perepis-naselennya-do-2020-roku-libanova-257601_.html [in Ukrainian].
14. On the Unified State Demographic Register: Law of Ukraine of November 20, 2012 № 5492-VI (Revised as of January 12, 2022). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/go/5492-17> [in Ukrainian].
15. Canada Census Official Website. (2011). Retrieved from www.census2011.gc.ca [in English].
16. Statistics Canada. (2012). Retrieved from <https://www12.statcan.gc.ca/> [in English].
17. US Census Official Website. (2010). Retrieved from www.census.gov [in English].
18. The Population and Housing Census in Lithuania is over. (2011). SL press release. Retrieved from www.stat.gov.lt/en [in English].
19. Zastavetska, L. B., & Zastvaetskyi, T. B. (2019). *Zarubizhnyi dosvid zastosuvannia SMART-tekhnologii pid chas perepysiv naselennia* [Foreign experience in the use of SMART-technologies during censuses], *Topical issues of the development of modern science*, II Mezhdunarodnaia nauchno-praktycheskaia konferentsiia [Proceedings of the 2nd Scientific and Practical Conference]. Sofya [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 25.01.2022.

Received 25.01.2022.

Kalnys Y., Trubnik T., Cherniaieva O. Population Census as a Unique Instrument for Information Support of Management Activities

The purpose of the study is to conduct a detailed scientific and practical substantiation of the peculiarities of the population census as a unique tool for information support of management activities.

Research methodology. The study used general scientific (generalization, comparison, induction and deduction) and empirical-theoretical methods (analysis, synthesis). The use of system-structural analysis and political science method allowed to differentiate the foreign experience of Canada, USA, Lithuania, Bulgaria, Estonia and Brazil on the use of the latest tools, survey methods, SMART-technologies in modern censuses. Based on the analysis, it is determined that the use of SMART technologies during the Second All-Ukrainian Population Census in 2023 will have many more advantages than disadvantages.

Results. It is established that the census process has the following specific characteristics: each person must be considered separately and their characteristics are registered separately; each person must be registered as close as possible to the same clearly defined time; regular censuses are required to obtain comparative data in a clearly defined sequence. It is determined that the census is used as a reliable source of information support for management, forecasting and management of socio-economic development, for budget implementation, implementation of reforms in the social sphere, regulation of migration processes, demographic forecasting, development of appropriate national development strategy. As a result of the analysis it was established that in different countries the latest tools, survey methods, SMART-technologies were used in conducting modern censuses: survey via the Internet; e-mail survey; survey using a smartphone.

Novelty. The scientific novelty of the results obtained in the article is due to the solution of an important scientific problem, which is to develop theoretical principles and practical recommendations for analyzing the characteristics of the census as a unique tool for information management. The article further develops the study on the use of SMART technologies for the census in Ukraine.

Practical significance. The results of the study can be used in the study of the scientific field of «Public Administration». The results can be aimed at improving and improving the procedure for the Second All-Ukrainian Population Census in 2023.

Key words: population census, management activity, tool, information support.